

451581

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IX No. 37
9 SEPTEMBRIE 1928

În acest număr: Sinceritatea în politică: de I. Agârbiceanu; Țară, Amurg, poezii de Adrian Maniu; Regionalism cu tarif de Alexandru Hodș; Dreptul și moralitatea de Iosif Iacob; Probleme bănățene: Valea Almăjului de P. Nemoianu; Pe drumuri basarabene de D. Iov; Jandarmul enciclopedist de D. I. Cucu; Cronica politică: Tratatulele cu Germania; Procesul optanzilor; Situația internă de Ion Balint; Gazeta rimată: Comisiunea... de Iordache Specialistu; Insemnări: Moartea lui Mihail G. Cantacuzino, Cutia cu surprize, Obraznicii înufle, Construcții efemere, Teatrul de Vest, etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. N. IORGA No. 2

UN EXEMPLAR 10 lei

© BCUCluj

Țara Noastră

Sinceritatea în politică

Opinia publică românească a rămas stupefiată, înțelegând că chestiunea optanților va fi adusă din nou în fața consiliului Ligii Națiunilor. Comunicatul dat după ultima ședință a consiliului, în forma în care a ajuns la cunoștința opiniei noastre publice, era categoric în constatarea, că mult discutata problemă a optanților nu mai are ce căuta pe viitor în fața Ligii, și că părțile în litigiu trebuie să o rezolve prin tratative directe.

Succesul a fost trâmbițat cu mult aparat de către guvern; presa a lăudat concluzia înțeleaptă și justă al consiliului, opinia noastră a jubilat, Budapesta a arborat steagurile de doliu, iar tinerimea română se pregătea să facă demonstrații de mari simpatii pentru Ligă și pentru d. N. Titulescu. (Aici la Cluj numai vremea rea și împrăștierea studenților pe la vetre, au oprit, în Iunie, manifestația tinereții).

Pe drept cuvânt a rămas, deci, uimită, opinia publică înaintea vestei celei noi: procesul nostru cu optanți nu-i închis la Liga Națiunilor. O singură notă discordantă s'a auzit în mijlocul jubileului general din Iunie: organul politic al partidului poporului n'a publicat osanale d-lui N. Titulescu, ci dimpotrivă! Și a afirmat de atunci că chestiunea optanților n'a ajuns la punctul de soluționare așa cum ni s'a comunicat nouă.*)

Este un caz de mare gravitate o astfel de inducere în eroare a opiniei publice, din lipsa de sinceritate a oamenilor politici cunosători și a guvernului.

*) Revista *Țara Noastră* a publicat de asemenea un articol al redactorului ei d. Alexandru Hodoș, arătând că oferta d-lui N. Titulescu în numele României, acceptată de consiliul Societății Națiunilor nu înseamnă câtuș de puțin o rezolvare definitivă a chestiunii optanților maghiari. (N. R.)

Pentru un succes efemer, pentru un ajutor momentan adus situației interne a unui partid sau guvernului, nu-i permis să se producă astfel de decepții în sufletul cetățeanului.

Și ni se pare potrivit, cu acest prilej, să stăruim puțin asupra necesității sincerității în politică, de câte ori e vorba de-o chestiune internă sau externă, care taie adânc în interesele țării.

* * *

Sinceritatea, dacă nu poate lipsi dintre puterile de zămislire ale nici unei opere mari, ale nici unei fapte bune, rămâne, în toate domeniile vieții, singura posibilitate de îndreptare a greșelilor săvârșite.

Omul, fiindă supusă eroarei, dacă este destul de luminat ca intelect, și de-ajuns de educat ca sentiment, nici nu întâmpină mare greutate în actul de recunoaștere a propriei greșeli. Toți cei cu scaun la cap, recunoaștem adevărul: *Errare humanum*. Când conversația zilnică ni se împletește aproape exclusiv din judecarea greșelilor altora, când presa, lectura zilnică, e plină de aceleași greșeli, când cărțile ce le citim descoperă același adevăr, nu ne putem crede numai pe noi infalibili.

Unui om cu minte îi poți spune că a greșit, fără să-ți aprinzi pae în cap. Dacă va fi și sincer cu sine însuși, mai târziu îți va fi chiar mulțumitor.

Există însă o categorie de oameni, acei cari se cred specializați într-o anume materie, cari nu admit nicio obiecțiune, și dacă-i contrazici, îi i-ai făcut dușmani. Gândiți-vă, de-o pildă, la lupta pe cuțite ce se dă între filologi, între arheologi, când li se încrucșează părerile! Dar și aici, rar se dă luptă înverșunată între specialiștii adevărați. Mai adeseori se ceartă rău specialiștii de mâna a doua și a treia, ca și în medicină, în critică, în atâtea alte ramuri de specializare ale științei.

În viața de toate zilele, chiar mai ușor te înțelegi, când e vorba de-o greșală, cu un maestru în cizmărie, de-o pildă, decât cu un cârpaci. Încăpățânarea, depărtarea de sinceritate, e cu atât mai mare cu cât intelectul e mai obtuz, sentimentul mai needucat, și cunoștințele mai mărginite.

Sunt oameni, cari consideră și politica drept o meserie și se cred specializați în ea.

Se cred specializați, poate din simplul motiv că în viața lor întregă n'au făcut altceva decât politică. În urma unei moșteniri familiare, prin salturi neprevăzute adeseori, uneori din motive veșnic neexplicate, cineva ajunge în mijlocul situației politice dintr-o țară, sau numai la periferia acestei situații. Trăind ani după ani, fără nici un efort de muncă pozitivă, creatoare, omul ajunge a se crede într-o meserie, și fiindcă altceva nu face decât politică, se crede cu timpul specializat în politică.

Nu e nicio mirare! Și vagabonzii, cari o viață întregă nu-și află o vatră, nu o pot întemeia, ajung la convingerea, că vagabon-

dajul e meseria lor. Să poftești să-ți spui că asta nu-ți o muncă!

Ei bine, „specializații” în politică dacă nu sunt dintr’o stofă sufletească superioară, sunt oamenii cei mai depărtați de sinceritate. Orice greșală ar săvârși, nu o recunosc; orice bine ar săvârși adversarul politic, nu-l vede. Când greșește el, ani de-arându-l, bate toba cea mare a reclamei, acopere adevărul, produce diversiuni în opinia publică, și nu se dă bătut. Dacă încearcă o îndreptare a greșelii nerecunoscute, o face în taină mare, să nu se știe. Dacă-ți reușește, declară că dela început acesta i-a fost gândul, planul de acțiune, concepția politică. Dacă nu reușește, „desminte” tot ce s’a strecurat în public.

Sunt și bărbați politici, cari își recunosc greșala, și uneori au curajul s’o mărturisească în public. Dar aceștia nu sunt nici odată dintre politicienii de duzină. Dela cei dintâi, cari au tăria sincerității, vin schimbările în bine. Dela cei din urmă, împietrirea în direcția luată dela început și neputința ori cărei îndreptări.

Nimeni nu e mai ambițios decât omul de duzină, care se crede specializat într’o materie, — nimeni nu e mai încăpățânat. Cea mai mare lovitură dată ambiției lui, crede că este recunoașterea propriei greșeli. Și, adeseori, cei cari din sinceritate și din porunca personalității lor superioare cutează să-și recunoască greșala, sunt socotiți ca oameni fără de principii și e disprețuit de cel „specializat”.

* * *

La noi în țară avem puține pilde de oameni politici sinceri cu sine înșiși, cari, decât să dea în gropi, mai bine-și mărturisesc greșala. Și avem foarte mulți „specializați” în materie, cari deși sunt de mult în fundul prăpastiei, au impresia că merg sigur la țintă, că umblă pe drumul cel drept. Gândiți-vă la felul cum înțelege partidul dela putere activitatea sa, mai ales pe teren financiar-economic, pe care o crede și azi aproape de biruință! Pentru nimic în lume nu ar recunoaște greșelile trecutului, care se răzbună în prezent.

Sau gândiți-vă la înverșunarea luptei de partid, enorm de dăunătoare, acasă ca și în străinătate! Recunoaște cineva că el a înverșunat lupta? Recunoaște, că dela el ar atârna, în parte, destinderea politică?

Dacă sinceritatea ar fi temeiul și al vieții politice, ușor s’ar recunoaște greșelile, și de-o parte și de alta. Cine ar profita, ar fi, desigur, țara.

Dar nimeni nu-și recunoaște vina sa. Nu pot, ori nu voesc?

Suntem de părerea, că unii nu pot. Și anume: toți politicienii de duzină. Pe aceștia nu-ți ajută propriile puteri intelectuale și morale. Ei văd numai în raza unui cerc restrâns.

Dar alții nu voesc. Aceștia sunt cei mai talentați și cei mai primejdioși. *Ambiția* sau *interesul* nu-ți lasă să-și recunoască greșala, deși o văd.

Lipsa sincerității în politică are totdeauna urmări dezastruoase,

fie că e voluntară, fie din neputință. Cea dintâi, evident, e cea mai primejdioasă pentru țară.

Dacă bărbatul politic lipsit de sinceritate e la guvern, poate îngrămădi greșală peste greșală, el nu va recunoaște nici una; deși populația întreagă strigă nemulțumită, el va declara-o fericită, și va explica țipătul prin alte motive, de alt ordin.

Dacă e în opoziție, bărbatul politic lipsit de sinceritate va lăsa să se formeze în opinia publică astfel de așteptări dela el, pe când va veni la guvern, pe cari însuși e convins că nu le va putea realiza.

În cazul al doilea se pregătește o deziluzie, care poate adeseori să fie mai de temut decât o guvernare rea.

* * *

Ceea ce ascunde cu atâta grije lipsa de sinceritate nu rămâne niciodată acoperit până la urmă. În politică, răz bunarea cade, din păcate, nu numai asupra celui greșit, ci asupra țării întregi. Și totuși spun atâția, că politica e șiretlic și diplomație! Că trebuie să înveți șiretlic și diplomația pentru a putea „realiza” ceva în politică.

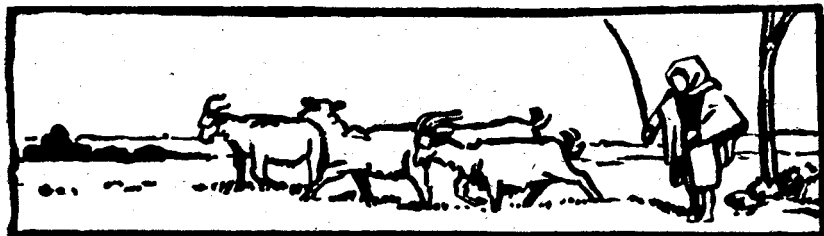
Deci, chiar invers: lipsa sincerității ar fi tăria bărbatului politic.

Poate fi, în trasul sforilor mai pușin primejdioase. Poate fi, în odioasele lupte de culise. Dar niciodată prin șiretlic nu vei ajunge să crezi ceva în politică. Și e o inconștiență, declarată a te folosi de „diplomație” sau șiretlic când e vorba de aranjarea unor chestiuni vitale pentru țară; de-a afla o satisfacție, atunci, în păcălirea adversarului politic, ori a opiniei publice. Căci păcălitul rămâne țara.

În chestiunile mari nu are loc decât sinceritatea, și în domeniul vieții politice.

Și pentru binele public, ni se pare că ar fi de dorit un alt criteriu de judecare a omului politic, decât cele obicinuite după cari judecă mulțimea. Bărbat politic care merită să fie urmat e numai acela, care dă dovadă de sinceritate, care are putere să-și recunoască greșala și să o îndrepteze. Nici cel mai mare orator, nici cel mai avut, nici cel cu mai multe legături în țară sau străinătate, /nici cel mai popular, nu va fi omul politic care să consolideze o țară, ci acela care dă dovadă de mai multă sinceritate cu sine însuși. El este, în toate împrejurările, cel mai cuminte și cel mai tare.

I. AGÂRBICEANU

ȚARĂ

Coline își înalță 'n seară spinările albastre-sure.
Iar drumuri merg călăuzite cu procesiunile de plopi.
O mlaștină și închide ochiul, sub o sprânceană de pădure.
Dreptunghiularele islazuri sfârșesc la râpile cu gropi.

Fântânile spânzură'n pârghii burduful vechi sau o găleată.
Cu șarpe'n plisc, se lasă barza pe cerul de apus strivit,
Agale vacile de-arândul pornesc făptura lor bălțată,
Și rumegând în fihnă, botul lor picură argint topit.

Sbor ciocârlanii de pe șanțuri, ca bulgări de pământ svârliți,
Pitiți în mărăcini sunt iepuri, ciulind urechia să ia seamă
Spre bubuirile de pușcă și înspre câini chelălăiți.

Apoi sfinșirea, pentru care, torc funigeii țesături.
Păduri, pământuri și prundișuri, cocleșc sub cerul de aramă
Și vântul smulge pumni de pae, din carele ce merg spre șuri.

ADRIAN MANIU

AMURG

Toamnă. Cerul alb ca pâinea. Soarele coboară 'ntruna,
Să'i acopere mormântul, norii'n zare s'au lungit.
Peste ramurile nalte, deodată a'nflorit
Ca o lampă de hârtie, încă neaprinsă, luna.

In inel de piatră sură, apa cercuește unde.
Pești, ca fuse rățacite, săgetează sticla ei,
Valul serii își îndrumă înegrirea pe alei.
O stea mică se arată, tremurată'n svâcniri scunde.

Zâna de aramă verde, tainic străjuind fântâna,
Intre sălcii plângătoare, ce se tot cufundă'n noapte,
De sub frunzele prin care vântul poartă apei șoapte,
Gata să dispară'n neguri, face înc'un semn cu mâna.

ADRIAN MANIU

Regionalism cu tarif

O poveste rușinoasă, dar cu oarecare tâlc politic, se desfășoară în momentul de față în cabinetul judecătorului de instrucție din Capitală. În aparență, nu s'a petrecut nimic deosebit. Un fost candidat al național-tărăniștilor în alegerile din Ardeal a fost arestat, dimpreună cu ceilalți complici ai fraudelor petrolifere dela Dâmbovița. O simplă coincidență, fără îndoială... O fi, dar chestiunea se complică puțin. Să vedeți.

E prea cunoscută pornirea amicilor dlui Iuliu Maniu împotriva „ciocoilor“, a „țiganilor“ și a „grecoteilor“ din vechiul Regat. Într'un faimos discurs rostit la o întrunire publică, d. dr. Alexandru Vaida a anunțat, acum câțiva ani, că, în ziua când așa zisul partid național va veni la putere, se vor forma în toate gările principale ale Ardealului trenuri speciale, alcătuite din vagoane de vite, cu ajutorul cărora toți „veneticii“ domiciliați pe teritoriul cârmuit altădată de Consiliul dirigent, vor fi expediați la locul lor de origine. Așa își închipuia fostul colaborator al excelentei reviste *Oesterreichische Rundschau* realizarea lozincei sale separatiste: „Ardealul al Ardelenilor!“

Nutrint aceste simțăminte față de frașii lor de dincolo de Predeal, — și manifestând în public asemenea concepții despre conlucrarea românească a celor două provincii, — nu mai e nevoie să adăugăm, că, afară de unele rare excepții, patronii comitetului de o sută n'au înțeles niciodată să sprijinească în alegeri candidatura vreunui „balcanic“ sau a vreunui „bizantin“ dela București. Niciunul din bărbații politici ai României dela 1916, al căror nume va rămânea legat de istoria războiului pentru unitatea națională, n'a fost chemat vreodată de îndârjiții regionaliști pentru a i se oferi un scaun în Parlament. Dimpotrivă, agenții electorali ai dlui Iuliu Maniu au combătut pe rând, cu toată violența, pe răposatul Ion I. C. Brătianu la Lugoj, pe Take Ionescu la Brașov, pe d. general Averescu la Năsăud, deși niciunul din aceștia nu venea să se pricopsească politicește în Ardeal.

Printre puţinii „regăţeni“, cari s'au bucurat de un tratament de favoare, pe lângă filantropii milionari Pavlică Brătăşanu şi Gh. Mi-ronescu, a fost, la ultimele alegeri, un oarecare domn M. C. Zăgănescu dela Târgovişte, al cărui nume, pe vremea aceea, nu ajunsese atât de des citat (nici în ziare, nici la judecătorul de instrucţie) ca astăzi. Celebrul M. C. Zăgănescu, deşi născut de partea cealaltă a Carpaţilor, a fost acceptat, totuşi, pe lista candidaţilor naţional-ţărănişti dela Făgăraş, unde a şi dat o luptă cumplită pentru cinste şi democraţie, alături de celălalt tribun al poporului d. dr. Aurel Dobrescu. Deosebita onoare, ce i se făcuse lui M. C. Zăgănescu, merituosul fiu al subsolului din judeţul Dâmboviţa, ne umpluse pe toţi de uimire. Iată, ne ziceam, cât am fost de nedrepti, cu patronii comitetului de o sută în general, şi cu d. Iuliu Maniu în special! Nu e adevărat, că aceşti oameni ar fi nişte adversari înăcrişi ai ideii de unitate! E inexact, că ei s'ar opune liberei circulaţii a valorilor pe întreaga suprafaţă a României-întregite! Dovada cea mai bună stă coala. Dar cine e acest M. C. Zăgănescu? Nu ştie nimeni. O fi vreun orfan de război, pe care d. Iuliu Maniu l'a luat să-l crească laolaltă cu ceilalţi nepoţi ai săi, mai mari sau mai mici? O fi vreun ofiţer invalid, care şi-a lăsat braţul pe câmpul de luptă, în trecătorile Munţilor? O fi vreun tânăr de mare nădejde, pe care comitetul de o sută s'a hotărât să-l aleagă deputat într'unul din judeţele Ardealului?

Aşteptam să se deslege misterul. Acum ne-am lămurit. Toată taina s'a risipit din momentul când candidatul M. C. Zăgănescu, — a cărui alegere a fost împiedicată numai de ingerinţele guvernamentele, — a trecut din Parlamentul naţional-ţărănist dela Sindicatul Zia-riştilor (adevăratul Parlament!) într'o celulă rezervată la închisoarea Văcăreşti (veselă puşcărie!) Astăzi, niciun semn de întrebare nu ne mai chinuieşte mintea. Am văzut şi am înţeles totul. Ilustrul M. C. Zăgănescu nu era nici orfan de război, nici ofiţer invalid, nici tânăr de mare nădejde. Era un fericit posesor (dinadins nu zicem: proprietar) de terenuri petrolifere, care a vrut să-şi cumpere un mandat de ales al naţiunii. (Nu e vina sa, dacă s'a ales în cele din urmă numai cu un mandat de arestare!)

Sărmanul M. C. Zăgănescu a fost un băiat fără noroc. Ce-i drept, e drept... Ar fi pufut, mai întâi, să pătrundă în Parlament. Dacă alegerile ar fi fost libere (aşa cum le cere, de şapte ani încoace, cu o fanatică stăruinţă, d. Iuliu Maniu), desigur că numele generosului fondator al societăţii „Eldorado“ ar fi ieşit victorios din urnă alături de acela al dlui dr. Aurel Dobrescu, temutul elector de pe valea Oltului. Ţăranii făgăraşeni, urmaşi ai arcaşilor lui Negru-Vodă, ar fi avut ca reprezentant al lor pe un simpatic fiu al plaiurilor muntene, strănepot al vechilor descălecători şi simbol al unităţii noastre sufleteşti... Cine ar mai fi cutezat să susţină, că patronii comitetului de o sută sunt separatişti? Ei se războiesc numai cu puteziciunea vechiului Regat; elementele vrednice le cultivă şi le îmbrăţişează.

N'a avut noroc M. C. Zăgănescu! Nu numai că a căzut în alegeri (cu toată popularitatea pe care şi-o câştigase în decursul cam-

paniei electorale), dar a mai ieși la iveală și povestea cu parcelele dela Ocnița... Indârjitul opozant dela Făgăraș e silit să stea acum în aceeaș celulă cu doi deputați liberali; visa, într'adevăr, să fie coleg cu ei, dar în altă incintă...

Mărturisim cu cinism, că nenorocirile politice și judiciare ale fostului candidat național-țărănist dela Făgăraș nu ne impresionează. Îl lăsăm în grija lui Dumnezeu și a procurorilor. Persoana sa ne-a devenit imediat indiferentă. Soarta sa viitoare, de-așemenea. Intâmplarea, însă, dincolo de starea civilă și de cazierul delicventului, aruncă o lumină nouă asupra moravurilor vieții noastre publice. Va să zică, mâncătorii de „ciocoi“, de „țigani“ și de „grecotei“ nu sunt chiar atât de teribili. Sunt, în pivnițele Băncii Naționale, argumente cu cari pot fi imblânziți. Șerpii se domesticesc cu fluierul. Regionaliștii cu bancnote. Pentru câteva sute de mii de lei (nestabilizați!), jertfiți pe altarul fondurilor electorale, cel mai aphon exploatare de puturi cu păcură din Peninsula Balcanică poate să-și procure un loc pe o listă de candidați ai partidului național-țărănist în Ardeal, având serioase șanse de a urca învingător Dealul Patriarhiei în frumosul său automobil alimentat cu benzină proprie. Pentru o sumă cel puțin tot atât de importantă, cel mai autentic descendent al Bizanțului e îmbrăcat în cioareci la Cluj și înfățișat Moșilor ca os din osul lui Horia.

Totul e o chestiune de tarif. Discret, d. Pavlică Brătășanu, (care a figurat în diferite meetinguri populare ca mama națiunii) nu va mărturisi nimic. Nutrind încă oarecari iluzii pentru ziua de mâine, nici eternul ministeriabil d. Gh. Mironescu, meștenitorul fabricii de bere Bragadiru, nu va sufla vreo vorbă. În schimb, păcălitul M. C. Zăgănescu va destăinui, desigur, cât l'a costat naturalizarea sa ca ardelean în *fief*-ul marelui elector de Arpaș, d. dr. Aurel Dobrescu. Și nu ne îndoim, că în foarte scurtă vreme se va înregistra o mare scădere a prețurilor pe piața demagogiei. Afacerea fraudelor petrolifere dela Dâmbovița a cam compromis interesele tarabei...

Să fim, deci, bine înțeleși. Patronii comitetului de o sută au învinovățit de trădare pe ardelenii, cari s'au aliat cu d. general Ave-rescu. Iar d. Iuliu Maniu n'a găsit, din tot vechiul Regat, să aducă în Ardeal, decât pe M. C. Zăgănescu! „Eldorado“ în politică, „Eldorado“ în petrol! Tovărășia nu-i nepotrivită. O scoatem la iveală, ca pe un semn al vremii, și trecem mai departe...

ALEXANDRU HODOȘ

Dreptul și moralitatea

Este un adevăr, pe care nimeni nu-l contestă, și pe care îl verifică civilizația modernă îndeosebi în zilele noastre frământate de toate mizeriile postbelice, că esența vieții de stat o constituie dreptul, organizația de drept. În măsura, în care funcționarea regulilor de drept lasă de dorit, atât în domeniul vieții private cât și al celei publice, simțim, că statul nu este instituția, care servește progresul și fericirea poporului organizat în stat. Organizația de stat a unui popor cu atât mai bine slujește interesele individuale și colective, cu cât este mai mult întemeiată pe regule juridice, având acestea putere îndatoritoare pentru toată lumea, adică atât pentru indivizii, cari trăesc în stat, cât și pentru organele vieții de stat.

Noi nu spunem, că viața de stat trebuie organizată în toate amănuntele ei prin reglementări juridice, dar susținem cu toată tăria convingerea milenară a popoarelor civilizate, în înțelesul căreia toate manifestațiunile esențiale atât ale vieții publice cât și ale vieții private trebuiesc reglementate prin norme juridice, creând astfel siguranța cercului de interese individuale și colective.

Noi ne dăm perfect de bine seama de înțelesul profund al dictonului latin: „*in pessima republica plurimae leges*“. Nu ne trebuesc prea multe legi, ci legi puține, cari să fie însă expresiunea fidelă a moravurilor unui popor, precum și a raporturilor de putere, care există între diferiții factori ai vieții publice de stat. Și îndeosebi ne trebuie, ca aceste legi să fie respectate de către toate organele vieții de stat, cum s'ar spune la noi de către guvernanții noștri.

În țara noastră, pe care cu toți am dori să o vedem pe calea progresului și prosperității colective, bântue în proporții dezastruoase sistemul bunului plac, al ilegalităților, urmat de întreg cortegiul sinistru al faptelor arbitrare, frauduloase și de violență! Și este ușor de înțeles, că, dacă organele vieții de stat, adică guvernanții, dezertează dela datoria primordială a aplicării severe a normelor de drept, atât în cece îi privește pe ei cât și în raport cu particularii, asupra întregii vieți publice se înstăpânește nesiguranța, anarhia și pe urmă corupția moravurilor. Instituția de stat este compromisă în acest caz. Guvernul țării este lipsit de orice temelie legal și juridic. Toți ne

sbatem, indivizii ca și corpul colectiv al națiunii, în convulsiunile spasmodice ale unei vieți publice, al cărei mecanism constituțional și juridic este lipsit de o conducere pricepută și care ar fi insufletită de convingerea necesității de stat a înfăptuirii ideii de drept.

Unde dreptul nu se respectă, acolo are curs liber fraudă, necinstea și se întinde ca un năprasnic pericol pentru existența statului valul hidos al imoralității.

Iată cum dreptul și moralitatea sunt strâns unite, ca puteri sociale și politice, în funcționarea organismului de stat! Dacă regulile de drept, ca norme de conduită, obligă în viața de stat pe cetățeni și autorități deopotrivă, este evident, că în viața publică siguranța dreptului va fi un izvor nesecat și sănătos al moralității. Iar moralitatea, la rândul ei, va fi și este pivotul cel mai puternic al siguranței dreptului.

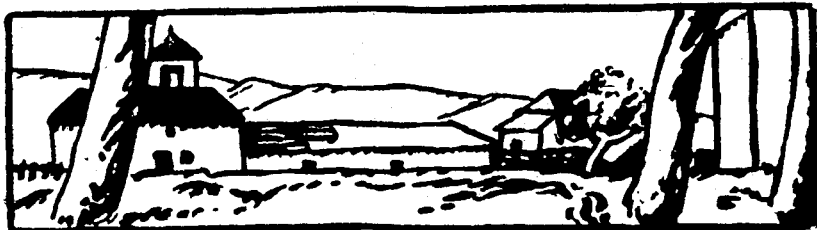
Condiția esențială a primenirii moravurilor publice este fixarea ca normă de guvernare a înfăptuirii unui regim constituțional și legal. Până când dreptul nu va lua rolul de singur dominant în toate manifestările vieții publice, și până când dreptul nu va fi aplicat cu aceeași măsură și cu aceeași asprime față de toată lumea, rămânem și noi pe loc, având a înregistra pe zi ce merge mai multe fraude, mai multe abuzuri, mai multe violențe, dezăgăregare și anarhie!

Păcatul fundamental al regimului politic, care dominează viața publică românească este: preeminența intereselor de partid față de interesele de stat, sintetizate în domnia absolut necesară a dreptului. Nu interesul de partid, ci dreptul trebuie să domineze întreaga viață de stat. Interesele de partid nu pot ajunge la cuvânt, decât în limitele intereselor colective determinate prin regulile de drept.

Această atitudine trebuie însă să fie regulă de guvernare, care nu cunoaște nici-o excepție și nici-o abatere pentru nici un caz și pentru nimeni. Iar aceia, cari nu au ferma voință și hotărâre, ca astfel să procedeze, să lase treaba guvernării altora, cari vreau binele și progresul țării. Nici un popor, o arată aceasta fiecare pagină a istoriei politice, nu va suferi, până în sfârșit, un guvern, care-și bafe joc de cele mai sfinte drepturi, cari constituie garanția dezvoltării și prosperității sale!

Opinia publică a țării noastre reclamă din ce în ce mai hotărât schimbarea regimului politic, care astăzi sugrumă ori-ce inițiativă și acțiune pentru binele colectiv, ba din contră degradează și anarhizează întreaga viață de stat.

IOSIF IACOB

Probleme bănățene: Valea Almăjului

IV.

Bogățiile naturale ale Almăjului

Bogățiile naturale ale acestei regiuni sunt mari și felurite. Dacă ele s'ar pune în exploatare, s'ar schimba întreaga față economică și socială a acestei văi. Până atunci, însă, va mai trece multă vreme, căci în prezent lipsesc condițiile naturale trebuincioase: capitalul și liniile de comunicație.

Nu cunoaștem rezultatul cercetărilor geologice moderne — dacă acestea s'au făcut — bănuim însă că aceleași minereuri trebuie să se găsească ca și la exploatările existente din apropiere — în valea Dunării și în munții Reșiței și Aninei — cu cari masivul Almăjului este în legătură directă și organică.¹

Bogățiile subsolului din Almăj, probabil au fost cunoscute și de romani, de vreme ce exploatarea cea mai intensă au avut-o în Moldova-Nouă, deci pe versantul de sud al munților almăjeni. Aici s'au găsit rămășițele cele mai interesante cu privire la industria minieră romană. Afară de aceasta, izvoare istorice demne de toată încrederea spun, că și în Almăj, pe lângă Dalboșeț și Lăpușnic, în dreapta Nerei, au existat așezări romane puternice și bineorganizate,² al căror rost, desigur, n'a fost numai mâniarea armelor.

Nu lipsesc nici metalele prețioase. „Grăunțe de aur duc cu ele, în nisipul lor, cele mai multe râuri și pârâuri”, — zice Grise-
lini.³ Von Koczian, consilier al Curții imperiale, a întreprins, în anul 1769, o serie de cercetări cu privire la formația geologică a so-

¹ Andrei Ghindiu și Iosif Bălan: Monografia orașului Caransebeș, p. 272—275.

² Szentkláray Jenő, op. cit., p. 21.

³ Francisc Griselini: Istoria Banatului Timișan, p. 294—289.

lului din Almăj, căutând straturile aurifere, „Dl consilier de Curte — zice Griselini — a găsit straturile de pământ în următoarea ordine, așezate unele peste altele. Mai întâi, a dat de pământul de iezătură dela suprafață, adânc de două picioare; în al doilea strat a dat de *Wakenstein*, un soi de humă, adânc de circa două picioare; în al treilea strat a găsit o amestecătură de nisip și calcar, atât de vârtoasă și de tare, încât pentru a o face bucăți ai nevoie de topor; în fine, în al patrulea strat, care este de vreo trei picioare, s'a găsit o amestecătură de mică, fărâmițată, și nisip de fier, cari prin spălare ușor se pot separa unul de altul. Și acesta din urmă este adevăratul strat aurifer...”

„De aici se explică, de ce Nera și Minișul, numai când apele lor sunt umflate duc cu ele aur, pe când în timp de seceță aurul nu se vede de loc. În primul caz, râul continuând să curgă cu vehementă în albia lui spală de ambele părți pământul și duce cu el particulele de aur din pământul ușor desprins din stratul al patrulea; iar când apele râului sunt scăzute, ele niciodată nu ajung la al patrulea strat ce conține aur...”

„Cam astfel de straturi aurifere se găsesc în acest ținut al Almăjului pe lângă alte mici pâraie cari, înainte de a se vărsa în Nera, spală satele Bănia, Rudăria și Dalboșetul...”

Von Koczian mai observă, că aurul, așa cum se spală în Almăj de către țigani, își are toată finețea, liber fiind de orice amestecătură cu minereuri străine.

În fine, von Koczian remarcă și existența cărbunilor de piatră în această vale a Almăjului.

O altă sursă de bogăție, incomensurabilă, o constituie pădurile seculare împrejmuitoare cari, în lipsa căilor de comunicație, alocurea putrezesc. Statul împreună cu Comunitatea de avere dispun de 160,000 iugăre pădure.

V.

Populațiunea Almăjului

După datele statistice oficiale adunate de pretura Bozovici, — în cursul lunii Iulie 1928, — populația celor 16 sate se repartizează la menționata epocă astfel:

Comuna	Români	Maghiari	Cehi	Șvabi	Sârbi	Evrei	Alții
Bănia	1863	—	—	—	—	—	—
Rudăria	2617	—	—	4	—	—	—
Gârbovăț	1556	—	—	—	—	—	—
Prigor	1550	—	—	3	—	—	—
Borlovenii-nouii	601	13	—	6	—	—	—
Putna	324	—	4	—	—	—	—
Bozovici	3147	24	68	145	3	21	—

Șopotul-nou . . .	1230	—	—	—	—	—	—
Ravensca . . .	—	—	350	—	—	—	—
Lăpușnicul-mare . . .	2067	—	—	—	—	—	—
Mocerîș . . .	1091	—	—	3	—	2	—
Prilipeți . . .	1654	—	—	—	—	—	—
Pătaș . . .	1132	—	—	—	—	—	—
Borlovenii-vechi . . .	946	—	—	—	—	—	—
Dalboșeț . . .	2074	—	—	25	14 ¹	—	18
Șopotul-vechi . . .	1312	—	—	1	—	—	—
In total	23160	37	422	187	17	23	18

Numărul total al populației

Comuna	La 1928	La 1910	La 1900
Bănia	1863	1974	2083
Rudăria	2617	2709	2830
Gârbovăț	1556	1689	1783
Prigor	1553	1628	1674
Borlovenii-nouii	620	663	610
Putna	328	340	336
Bozovici	3408	3557	?
Șopotul-nou	1230	1180	1120
Ravensca	350	360	395
Lăpușnicul-mare	2067	2247	2158
Mocerîș	1096	1329	1196
Prilipeți	1654	1735	?
Pătaș	1132	1243	?
Borlovenii-vechi	946	1111	?
Dalboșeț	2131	2408	2291
Șopotul-vechi	1313	1281	1101
	23864	25454	—

Comparând datele din 1928 cu acelea din 1910 și 1900, vom vedea că populațiunea acestei plase arată o tendință de continuă scădere. Dela 1910 până la 1928, populațiunea ei a scăzut cu 1590 suflete, adică cu 6.24%.

Lipsindu-ne datele din anul 1900 din comunele: Bozovici, Prilipeți, Pătaș și Borlovenii-vechi, nu putem face comparația și cu această epocă. Având în vedere, însă, că din cele 12 comune asupra căror dispunem de date, numai 6 arată o ușoară tendință de urcare

¹ Cât privește numărul sârbilor, credem că statistica oficială este greșită, deoarece indică în comuna Dalboșeț un număr de 14 sârbi, acolo unde statistica bisericii sârbești dela 1905 n'a înregistrat niciunul. După statistica sârbească dela 1905 (vezi *Mata Kosovat: Sropska pravoslavna Mitropolija Karlovacika, 1910, pagina 656*), numărul sârbilor din plasa Bozovici era tot de 17, dar astfel repartizat: Bozovici 12, Gârbovăț 1, Lăpușnicul-mare 2, Prigor 1, Prilipeți 1. După informațiunile noastre particulare, în momentul de față în Dalboșeț sunt 5 sârbi.

între anii 1900—1910 (Șopotu-nou, Lăpușnicul-mare, Mocerîș, Dalboșeț și Șopotul-vechi), putem conchide, că în această epocă situația nu poate fi decât cel mult staționară, ceea ce în sine, inspiră destulă îngrijorare. Situația se agravează în epoca următoare — între 1910—1928 — când într'un interval de timp aproape îndoit, abia două comune dacă se mai mențin pe poziția sporului normal (Șopotul-nou și Șopotul-vechi).

Cauzele acestei stări de lucruri le vom examina mai târziu, după ce vom fi făcut icoana întreagă a acestui ținut.

Deocamdată reținem atât, că în cursul războiului mondial, cele 16 comune au avut 703 morți și dispăruți.

VI.

Condițiile de trai

Valea Almăjului este foarte săracă în pământ arabil; e puțin ca întindere, dar și slab din punct de vedere calitativ. Solul de aci e clasat în clasa III. și IV. Suprafața semănată în 1926, cu oarecare productivitate, n'a fost mai mare de 15,689 iugăre, ceea ce înseamnă, că pe cap de om abia cade ceva mai mult de o jumătate de iugăr. Numai din cultura pământului, populațiunea din Almăj, deci, nu poate trăi.

Al doilea ram de ocupație, cel mai de seamă, este creșterea vitelor, inclusiv oieritul. Cele 16 comune au avut în anul 1926: 7000 bovine și 41325 oi. Această sursă de trai este încurajată de locurile întinse de pășunat, cari fac circa 50000 iugăre, plus pășunarea alpină de pe Semenic și alte înălțimi.

Dar, nici aceste două surse de trai combinate nu pot să asigure existența poporului din aceste părți. În anul 1926, circa 2000 de oameni au fost nevoiți să-și caute de lucru aiurea: în pădurile și minele „Reciței“, la minele din Moldova-nouă și chiar la sondele petrolifere din Moreni și la Petroșeni.

Pomăritul, foarte intens de altfel, nu constituie o sursă prea mare de venit; doar merele dacă se valorifică, din prune nu se fierbe decât rachiu pe care, după cum vom vedea, în cea mai mare parte îl consumă înșiși producătorii.

Dacă pădurile statului — în suprafață de 58000 iugăre, — și ale Comunității de avere — în întindere de 80000 iugăre — s'ar exploata rațional, — după exemplul oferit de societatea „Recița“, — atunci poporul de aici n'ar mai trebui să ia lumea în cap pentru a-și căuta cele necesare traiului. Dar pădurile acestora putrezesc, în vreme ce poporul colindă prin cele depărtări prin străini.

VII.

Starea culturală

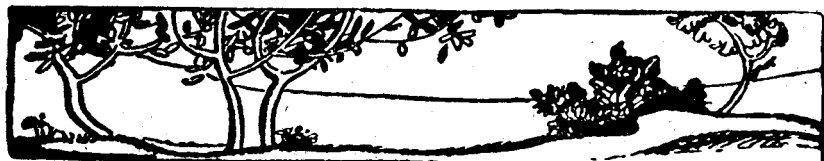
Asemănând starea culturală a acestei regiuni cu aceea a altor ținuturi, am putea frage concluzia că valea Almăjului stă destul de

bine. Din numărul total al populației de 23,864, neștiutorii de carte numără 5632 persoane și anume: 1951 bărbați și 3681 femei, adică 24%. Totuși, cunoscând trecutul acestei regiuni, ni se pare că numărul analfabeților este prea mare. Bozoviciul a avut „Oberschule“ într-o vreme când numărul școlilor ilirice (sârbești și românești) se cifra la vreo 27 în întreg Banatul, bucurându-se astfel de o situație cu totul privilegiată față de alte ținuturi. Afară de aceasta, în materie școlară, Almăjul s'a bucurat constant și intens de concursul Comunității de avere, — sigurul lucru bun, dealtfel, rezultat de pe urmă acestei instituțiuni în existența ei de peste cincizeci de ani, — astfel, încât ne-am fi așteptat la un procent și mai redus de analfabeți.

Cum am mai semnalat și cu altă ocazie, numărul cel mai mare de analfabeți îl dau femeile, cu a căror educație nu-și bate capul nimeni, deși rolul lor în familie, mai ales în ce privește creșterea și educațiunea copiilor, este covârșitor. Incultura femeilor îngroapă cu zile un mare număr de copii, răspândește „luxul care împodobește trupul, dar sărăcește sufletul“, și tot incultura femeilor creiază lipsa de armonie între gospodăria exterioară condusă de bărbați, — cari azi-măine va fi „ca la neamț“, — și aceea interioară condusă de femei care este sub toată critica.

P. NEMOIANU

Pe drumuri basarabene

— Molda —

Abia am scăpat din Otaci. În mijlocul târgului, în scurtul popas, toate dughenile contribuie la mărirea norodului din jurul automobilului. Ca și cum ar fi fost de vânzare, zeci de priviri au inspectat mașina, zeci de inși, de vârste diferite, au tănuit asupra costului, valorii și bunătății ei. Când am pornit, dela toate casele de-alungul uliței ne-au iscodit ochi curioși și clătănări de capete, cari parcă glăsuiau: cine să fie oare?

Și cum mașina urca la deal, greoaie, incind din hop în hop, din bolovan în bolovan, pe drumul poreclit „stradă“. Un cal legat de-o covălie s'a speriat, a rupt căpăstrul și-a întrecut la deal mașina. Un țaran dintr'o casă vecină, cu firmă în părete de „vinò i pivo“ iese vesel, tare vesel, c'o sorocovcă într'o mână, râzând și parcă râde și sticla cu rachiu în urma calului.

Târgul rămâne în vale în potopul de soare a sfârșitului de Iulie. Un munte de colb se'naltă să-l îmbrobode parcă. Brăul solzos al Nistrului îi încinge mijlocul.

Dincolo, în Moghilău, liniște și pustiu. Vara își târăe pe ulițe mătasa înfierbântată. Deasupra unei mărețe clădiri — la G. P. U. — străjuește un drapel roș: sânge închegat din cel cât a curs la dără-marea Impărăției...

Printre dealurile apropiate urcăm ca printr'o trecătoare. În stânga o cruce mare de lemn amintește locul unde-a fost omorât, în 1919, generalul Poetaș. În vale, pădurea ascunde mănăstirea Calarașovca.

Din creștetul urcușului părăsim șoseaua apucând un drum îngust pe marginea ogoarelor colbăite. Faguri de miere împrăștiată: miriștea. Pânze scoase de la ghilit: ogoarele de hrișcă înflorită. Lanuri de ră-sărită învârt după soare, cu răs în genele blonde, sutele de talgere de aur.

Mașina ăleargă nebună găfâind și răsuflând aburi de uncrop din cuptorul motorului. Înfierbântat, visez un rădvan cu mers fudul de boi, cu mirezme de fân proaspăt sub macatul așternut.

Fereștile zărilor plouă foc, colb și sudoare. Abia zăresc fulgerări albastre: ciorile pe margine de șanț.

Un tunet la roate dinapoi: pana. Sar bucuros din mașină. Șoferul sudue, dezbrăcându-se. Găsesc pe miriște, în dosul unei clăi, un petec de umbră fierbinte ca un lăicer pe-un cuptor din care s'a scos pânea. Un snop cu mijloc de față mă primește să-mi razim capul. E sârbătoare *Je stil vechi* și băeții pasc vitele. De la o margine de păpușoi crește un glas: „Nea, harimule, nea..., ho dubală, unt duci? Un băct, mai scurt ca bățul cu care să răstește la o vită. Când dă cu ochii de mine, întepeneste, apoi, deprins, își descordă uimirea, dă mai pe ceafă *giuperca pălăriei ș'asteaptă*, după ce-a strigat: „Măi Fenea, măi...” Și Fenea a venit: mai înalt, cu picioarele numai zgârieturi, cu ceva în cap care trebuie să fi fost odată căciulă.

— De unde sunteți voi?

— Din 'rionești!..

— De unde, măi? Că n'am auzit încă un așa sat pe-aici.

Lămurește Fenea: Din Arionești.

— Ș'ai cui sunteți din Arionești?

— A lui Vania Plopa.

Mașina râgâi gros; băeții săriră în ajutor. Tocmai când mi scăldam ochii în marea cerului, în țărâitul divers al miriștei, a trebuit s'ascult chemarea semnalului. Plecăm tăind ferbințele, înnorând băeții în fum cenușiu de colb. Ca să câștige vremea șoferul gonește cu mânie. Am și început să mă gândesc la a doua pană.

Miriștele pășunate dogoresc. Scânteii se'nvâlmășesc în zare și'n podul unei văi o strălucită rochie de mireasă gătește de nuntă pe Fata Morgana. Mi-ar plăcea s'opresc, s'admir alaiul, dar șoferul mână silit parcă de cineva. Coborâm pe lângă o moară adormită în dosul ușilor mari, zăvorâte. În față o frânghie cumpănește un uriaș paianjen deasupra unui colac de piatră și'n jurul fântânii cioburi de apă și glod stampilat de copite. Ca pe-o taină, o perie deasă de păpuriș ascunde un iaz. Zăduful trezește gustul de-a te vâri în apă, cu totul, ca un malac, printre stuhul care usucă la soare coji de vulpi.

O trăsucică apare deodată de pe-un drum din stânga. Un popă, într'un costum de culoarea porumbelei, mână caii. Șoferul sudue și stupește apăsât, în urmă: „Ne-a eșit dracu 'n cale...” Și de ciudă strânge de gât trompeta.

— Dracu' era lângă popa, răspunde tovarășul meu de drum, apoi, către mine: Ai văzut ce muerușcă de preoteasă avea?

Când am ajuns în dealul Niorcanilor, Dumnezeu a vrut să se adeverească sudalma șoferului: un cauciuc pocni. Și Dumnezeu în marea lui bunătate a făcut ca pana să se întâmple chiar lângă pădure.

Șoferul sudue pomenind un pomelnic de sfinți.

— Am spus eu că ne-a eșit dracu'n cale...

Eu binecuvîntez în gând și pe popă și pe *mătușca*, mai ales pe mătușca, la care văzusem, din fugă, niște ochi verzi ca păpurișul.

Pădurea mă primește cu palmuri calde de evanțai. Stejari uriași brodează umbre pe iarba păscută. Liniștea crește din pământ și stă-

pânește până'n horbota frunzișului. M'am întins haiducește și-am închis ochii cu dorința ca toate cauciucurile să plesnească pe loc, să nu mai plecăm până'n sară. Răstignit pe salteaua ierbei, numai ochii gândului nu vor să se'nchidă. Nu știu prin ce cărări ale întâmplării hoinăresc în trecut, în istoria pe care am citit-o. Poate chiar aici, deasupra Nistrului, în pădurea aceasta care o fi fost codru fără fund, s'au odihnit, cu arcu sub cap sau cu sâneța alături, străbuni cu plete lungi și antiree brodate. Poate și picioarele lui Ștefan Voevod au tulburat biserica acestei păduri în vremuri de zbucium și de victorii...

Gândurile nu mă lasă să ațipesc. Un câne latră vestind apropierea unui sat, apoi liniștea să lasă grea, toropită de căldură, o liniște de întirim din margine de sat. După un timp aud vorbe de femei. Atent, prind un cuvânt care mă silește să mă scol.

— Stea Molda, stea...

Am auzit bine: *Molda*. Grăbesc spre partea de unde vine glasul. O rariște de pădure deschide o fereastră de zare. Es sub poală. Pe-un drumeag două femei îndeamnă o iapă cât un munte, dar bătrână, ciolănoasă, cu pielea întinsă pe bodolanele cât cofăelul.

— Stea Molda, stea...

Și *Molda* frage după dânsa o căruță, de-o vrastă asămănătoare, încărcată cu snopi. Cu coada încălciță de scai se apără de muști și de câteori își lovește ciolanele trupul hăue a gol.

— Stea Molda... steaa...

Mă apropiu.

— De unde sunteți?

Nu răspund. Se uit nedumerite. Repet întrebarea. Una pricepe și-mi răspunde pe rușește: „Oț Tolocănești...“ *Molda* întoarse spre mine niște ochi mari, blânzi, cu vorbe parcă în albușuri. Apoi îndemnată cu „stea Molda“ puse'n mișcare picioarele ca niște fușălăe încărcate. Am urmărit mult timp cum se'ndepărta vehiculul acesta fărâit de-un cal străbunic. Apoi am intrat în pădure cu gândurile. Cum de-a ajuns numele de *Molda* în Tolocănești, rostit de două femei care nu ne știu limba, nu m'am putut dumiri. Dar din stralele umbrei mi se clădiră în minte școala din Flămânzi unde „doamna Ciornei“ ne povestea despre un:

*Dragoș Vodă cu-a lui ceată
Toți voinici cu fruntea lată.*

despre un zimbru și-o cățelușă *Molda*: „De la care se frage și numele Moldovei noastre...“

Moldova noastră, Moldova până la Tolocăneștii de pe malul Nistrului...

M'am lungit în umbră, în tănuitele șoapte ale pământului. Și-am înțeles, din svonul molcom și cald al depărtărilor, din horbotirea pletelor de frunze, din fermecata gângăreală a vietăților pădurii, — am înțeles a cui este Moldova și cui va rămânea de veci în întregirea ei de astăzi.

Soroca

D. IOV

Jandarmul enciclopedist

Zilele trecute am văzut un lucru minunat. Mă aflam la Oradea, și întâmplarea a făcut să asist la unul din examenele Școlii de jandarmi. Știam că există în acest îndepărtat punct al țării o celebră academie, unde viitorii străjeri ai legilor și ai ordinii publice sunt inițiați cu multă grijă în misterele complicatei lor misiuni. Împărțiți în două serii, un curs pregător și altul de specializare, jandarmii învață în aproximativ 20 de luni tot ceea ce se cuvine să știe un păzitor al ordinii publice la sate. Nu ni-am închipuit însă niciodată, că acest important exponent al ideii de stat trebuie să învețe așa de multe și diverse lucruri.

Examenul la care am asistat probă cunoștințele de limba franceză câștigate în primele opt luni de învățătură. Căci, da, să nu vă mirați, jandarmii învață și limba franceză, de când este la comandamentul jandarmeriei d. general Davidoglu. Ingrozit de proasta reputație, pe care o are sărmanul jandarm român, acest om de cultură a crezut că cel mai bun remediu pentru îndreptarea unei dureroase stări de lucruri este să facă jandarmul tobă de carte. Douăzeci și nouă obiecte de studiu formează ciclul de învățământ al cursurilor pregătitoare. În trei trimestre, mintea elevilor jandarmi e supusă la un adevărat șampionat. Numai pictura și pianul lipsește din acest vast program de învățământ, menit să scoată din pensionul jandarmeresc de la Oradea adevărați jandarmi enciclopezi și bine educați.

Dar să ne întoarcem la examenul de limba franceză, care înfățișază oarecum rezultatele metodei d-lui general Davidoglu. Chemați în grupuri de câte cinci în prima bancă, jandarmii ies stângaci și îngrijorați de la locurile lor în fața profesorului, mototolind în neștire filele nevinovate ale manualului d-lui Candrea. Simți în ființa acestor feciori vioi, adunați din toate unghiurile țării, ceva din sentimentul de supunere, groază și dispreț al câinelui silit să facă un lucru, care depășește însușirile lui firești: să dea „bon-jour“ sau să scrie la un *Remington portable*. Chestionarea începe:

— Vous?... Și degetul profesorului indică ființa tremurătoare a unui candidat, care privește îndobitocit la degetul amenințător, fără să priceapă întrebarea.

— *Comment t'appelles-tu?*

— Nădăilă Ștefan.

— *Non! Non!. Comment doit-on répondre?*

— ?

— Vous?

— ?

— Vous?

Întrebarea repetată mărește zăpăceala și întâmpină în toată sala acelaș mutism. Pentru opt luni de studii, scena e reușită. Cuvântul rostit în franțuzește produce panică. În cele din urmă, desperat, profesorul răspunde singur, dând cuvenitul exemplu didactic:

— Se răspunde complect. Uite-așa: *Je m'appelle Nădăilă Ștefan.*

Iar Nădăilă Ștefan, care va fi desigur un foarte bun jandarm, deși nu prea corespunde dorinței d-lui general Davidoglu de a-și însuși limba lui Anatole France, surâde cu înțeles că domnu' consimte măcar pentru o clipă să fie Nădăilă Ștefan.

Examenul continuă penibil. Jandarmii d-lui general Davidoglu citesc textul copilăresc al manualului de limba franceză cu îngrozitoare cazne de limbă. Pe fețele lor de țărani voinici, cari ar rămânea fără reflex dacă posesorii lor ar îndura cele mai neînchipuite chinuri trupești, se citește efortul de a pătrunde misterul cuvintelor pocite, pe cari trebuie să le rostească. Figurile lor crispate fac milă. Rezultatul chinului lor provoacă un râs spontan, de nestăpânit. E tragic și comic: de un tragic profund și de un comic irezistibil. Frumoasa limbă a atâtor generoși artiști și inegalabili cugetători ia în gura acestor condamnați inflexiuni ciudate. Muzicalitatea frazei franceze se frânge în grohăieli oribile, cuvintele se schimonosesc în împreunări uimitoare. Te întrebi, ce idiom ciudat latino-anglo-saxon se înfiripează din această caznă culturală ordonată de buna și nobila intenție a d-lui general Davidoglu? *Mardi* devine astfel *Mârd*, *Samedi* = *Sâmbădi*, *vingt* = *widgt*, *jeune* = *giun*, *vêtement* = *vitiment* și așa mai departe.

Un jandarm cu mutra spânatică de lipovan, fecior din bălțile Dunării, voinic ca un taur acolo în lotca lui de-acasă, tremură tot și nu înțelege nimic din ceea ce citește cu intonații inedite. Nu înțelegem nici noi, cei ce ascultăm. Profesorul ghicește anevoie textul, pe care îl cunoaște, și încearcă să vadă ce a priceput elevul din lectura făcută. E vorba de un cățeluș, care s'a urcat pe masă și a furat o bucată de friptură.

— *Qui fourre le nez dans l'assiette?*

— ?

— Ei, ai înțeles ce te-am întrebat?

— Da.

— Răspunde... *Lisez. Il fourre le nez dans l'assiette... Ei? Qui fourre le nez dans l'assiette?*

— *Le patatici*, se hotărăște, în sfârșit, să răspundă întrebatul. Dar răspunsul e așa de neașteptat încât profesorul râde, și după el râde ușurată clasa întreagă, fără să știe de ce. Râde ca o descărcare necesară, și poate ca o sfidare trimisă departe cuiva temut și blestemat în surdină.

Le patatici era: le petit chien.

* * *

N'am asistat la celelalte obiecte de examen. Ne închipuim că prilejuiesc aceeași tortură ca și limba franceză, pe care o predă un om de merit. Profesorii de la o întreagă Academie de Drept, care dă licențiași în trei ani de studii metodice, și jumătate din numărul consilierilor unei Curți de Apel au fost mobilizați să vâre în douăsprezece luni de studii tot ceea ce a născocit știința juridică. După părerea dlui general Davidoglu, orice șef de post sau șef de secție trebuie să cunoască toate controversile juridice, prilejuite în decursul veacurilor de cercetători și cazuiști, de la savantul drept roman până la complicatul drept internațional. E ceva care întrece orice închipuire pedagogică și care e lesne de înțeles la ce rezultate poate să ajungă. Jandarmii ies din școala dlui Davidoglu buimaci, cu studiile de strictă specializare incomplete și cu o cultură generală nulă.

Mi-am dat seama de acest lucru acolo în cazarma cu aspecte de mănăstire. În timp ce în sus în sălile de tortură feciorii ieșiau cu fețe ofilite să răspundă la întrebări pe cari nu le înțelegeau, jos în curte semnalul limpede al goarnei aduna în înserarea caldă și molcomă voioșia unui pluton pentru o expediție grăbită undeva spre marginile Bihariei. Erau chipuri vesele și trupuri fine, cari se înșirau voioase în coloană pentru a porni la un marș obositor de noapte. Un plutonier-major cu suluri de cârnaț împletite pe mână le împărția bucăți din cină, pe care aveau să o consume mergând. Glumele împrăștiau voie bună și mâinele se întindeau lacome lângă piramidele de arme și ranițe, cari aveau să se lase greu pe umeri și în spete. Jandarmul se simțea în elementul lui: soldat nepăsător la osteneală, gata să-și facă datoria conștiincios și răbduriu înfruntând toate greutățile.

Și câtă deosebire între aceștia și parodia culturală de la etaj, provocatoare de râs și compătimire!

D. I. CUCU

Cronica politică

Tratatul cu Germania

Niciun guvern din lume nu mărturisește bucurios o înfrângere. Sunt totdeauna mijloace de a o ascunde, de a o tăgădui, de a o explica. În special, guvernele liberale din România s'au specializat în acest meșteșug dubios al camuflării tuturor insucceselor.

Tratatul financiar cu Germania au început, acum câteva săptămâni, într'o atmosferă de incertitudine și de neîncredere. După ce, în precedentă cârmuire a partidului poporului, d. general Averescu fusese acuzat de trădare de patrie fiindcă stătuse de vorbă cu reprezentanții Reichului în vederea unei lichidări a litigiilor dintre cele două țări, la rândul său d. Vintilă Brătianu, sortit parcă să se pocăiască în toate direcțiile, a trimis la Berlin o delegație oficială, care să trateze cu foștii noștri inamici. D. Vintilă Brătianu s'a declarat totdeauna, pe un ton foarte ridicat, împotriva unor asemenea negocieri, pe care le-a socotit incompatibile cu situația sa glorioasă de învingător în războiul mondial. Actualul președinte al Consiliului de miniștri auzise încă de pe băncile școlii de formula *vae victis!*, și nu înțelegea cum trimișii mareșalului Hindenburg aveau îndrăsneala să propună compromisuri...

Modificarea bruscă a acestei concepții a d-lui Vintilă Brătianu n'a produs decât bucurie în opinia publică germană, dar s'ar părea că n'a fost de ajuns pentru a mai putea înoda firul târguieilor acolo unde se rupsese. Avem acum mărturii demne de toată crezarea, cari ne-au confirmat faptul, că Germania a oferit trecutului guvern liberal, prezidat de regretatul Ion I. C. Brătianu, o învoială directă în condiții incomparabil mai avantajoase decât acele, pe cari România, prin mijlocirea d-lui M. Oromolu. se declară gata să le accepte astăzi. De ce n'a fost primită, atunci, această ofertă? De ce n'a fost lăsat guvernul prezidat de d. general Averescu să rezolve această latură încurcată a relațiilor noastre externe? De ce? Explicația e întristător de simplă. Fiindcă partidul liberal în politica externă a fost monocord. N'a cunoscut alt reazim decât acela al legăturilor noastre ami-

cale cu Franța, deși pe frontispiciul doctrinei sale atârnase amăgi-
toarea firmă: „prin noi înși-ne!”

Astăzi, Franța însăși ne trimite să ne înțelegem cu Berlinul. E regretabil, că sosirea noastră acolo sufere de oarecare întârziere. Am ajuns să căutăm noi singuri, cu câțiva ani mai târziu, ceea ce ni se pusese la dispoziție de bună-voie. Nu trebuie să ne mirăm, că găsim mult mai puțin. A fost o socoteală proastă, a cărei răspun-
dere cade exclusiv în sarcina partidului liberal. Consimte partidul liberal să-și recunoască această greșală? Nu prea sunt semne... D. Vinfilă Brătianu nu va lăsa din mână frânele puterii decât în ceasul al unsprezecelea. Și poate nici atunci... Deocamdată, procedează ca advo-
cații cărcotași: când nu poate să câștige, amână. Amână tratativele financiare cu Germania, amână procesul optanților, amână stabilizarea, amână rezolvarea demisiei (sau concediului) dlui N. Titulescu, amână retragerea guvernului. Se împlinește azi-măine, anul, de când durează provizoratul cărmuirii sale. N'o fi destul?

Procesul optanților

Acum trei luni, pela mijlocul lunii Iunie, d. N. Titulescu mi-
nistrul nostru de Externe în concediu (sau demisionat) s'a întors dela Geneva triumfător. Cu glasul său simpatic de tenor lejer ne-a dat de veste prin toate gazetele politice și prin toate agențiile telegrafice, că România a câștigat procesul optanților maghiari la Societatea Națio-
nilor: — „Totul s'a aranjat după dorința noastră... Chestiunea a fost pentru totdeauna închisă... Putem să respirăm ușurați... Am scăpat de o grije mare... S'a isprăvit cu optanții...” Venind cu o asemenea ștafetă, d. N. Titulescu a devenit, cum era firesc, cel mai laudat om al zilei. (Mărturisim drept, n'am văzut conturile presei din strada Să-
rindar). Toate mâinile i se întindeau, toate privirile pe cari le întâlnea îi surădeau, toate cuvintele pe cari le auzea erau elogioase. Până și d. Iuliu Maniu, lăsând la o parte animozitățile sale de opozant ire-
ductibil, i-a trimis o politicoasă felicitare (d. Iuliu Maniu e totdeauna politicoș!) în cel mai ireproșabil stil epistolar. Guvernul a ieșit cu flori la gară, a fost banchet și iluminatie, bucurie și discursuri, după obiceiul consacrat al pământului.

Un singur glas a distonat în mijlocul acestui concert de gratulări grăbite. D. general Averescu a răspuns telegramei prin care d. N. Titulescu își anunța izbânda, cu aceste simple cuvinte, de o ră-
ceală asemănătoare cu aceea a unui duș aplicat pe un frunte prea înfăntată: — „Imi rezerv plăcerea de a vă felicita atunci când chestiunea optanților va fi definitiv rezolvată”... Pentru mulți, pentru aceia cari nu cunoșteau realitatea, șeful partidului poporului părea un adversar pătimăș, care refuză să recunoască, loial, un triumf al ad-
versarului. Un fel de *troube-fête*, incapabil să se bucure laolaltă cu poporul; un soi de pesimist incurabil, deprins să vadă toate lucrurile în negru.

Am examinat și noi situația într'un articol din *Țara Noastră*,

căutând să înlăturăm orice echivoc, pentru a vedea de partea cui e dreptatea. De partea vânzătorului de iluzii N. Titulescu sau de partea iubitorului de adevăr generalul Averescu?

Ne-am aruncat privirile asupra celei mai recente hotărâri a Societății Națiunilor în procesul optanților maghiari, am mai răscolit printre soluțiile anterioare luate în aceeași chestiune, și ne-am făcut convingerea, că nu se putea vorbi (din nefericire) de o biruință definitivă și categorică a României. Spuneam atunci următoarele: „Ținând seama de însăș propunerea guvernului român (pe care Ungaria, să nu uităm, n'a acceptat-o) judecata nu e încheiată. Și cum o să fie, când după propria noastră dorință, un membru al consiliului Societății Națiunilor va avea rolul să cerceteze dacă în executarea reformei agrare din Ardeal s'au călcat sau nu dispozițiile tratatului dela Trianon, așa cum argumentează plângerea optanților maghiari din 1923? D. N. Titulescu nădăduiește, că România nu se va mai întoarce niciodată la Societatea Națiunilor pentru a discuta procesul optanților, de vreme ce supremul areopag internațional și-a spus ultimul să cuvânt în această afacere, care a cam început să-l plictisească. Din păcate, Societatea Națiunilor, care se frământă într-o necontenită prefacere, n'a dovedit până acum prea multă consecvență în încheierile sale. Nu odată a revenit asupra unor convingeri, cari păreau ieșite dintr'o adâncă meditare și însofite de o nestrămutată voință: Pe arena internațională de astăzi, configurația forțelor e schimbătoare. Aceasta e o constatare rece, care nu trebuie disprețuită“.

Așa priveam lucrurile. Evenimentele ulterioare ne-au dat dreptate, deși din toată inima am fi dorit să ne înșelăm. Societatea Națiunilor va lua în discuție, din nou, la sfârșitul lunii Septembrie, plângerea optanților maghiari, despre care d. N. Titulescu susținea că a fost definitiv și categoric soluționată! Cum să calificăm această procedare? Vom fi foarte blânzi când vom spune, că opinia publică a fost indusă în eroare de un om politic vanitos, care nu poate să trăiască fără aplauzele galeriei și născocoeste succese liniștitoare tocmai atunci când lupta e mai aprigă...

Ei bine, dar ce facem cu interesele țării?

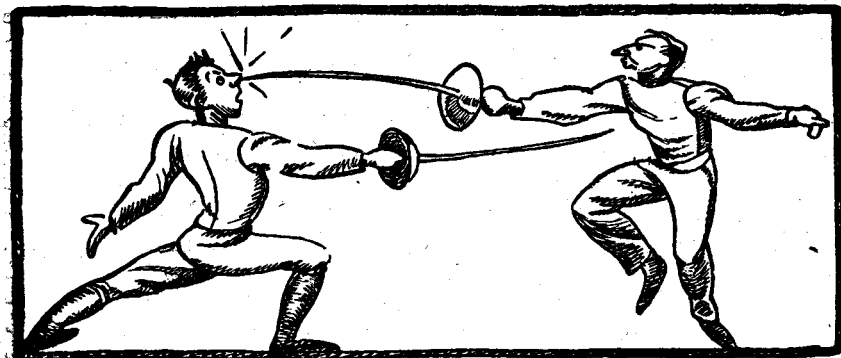
Situația internă

Interesele țării se vor descurca la voia întâmplării. Partidul liberal, care nu tăgăduia dificila sa poziție în politica externă, și-a închipuit că-și va putea consolida existența prin câteva aranjamente fericite în străinătate.

Speranțele sale au fost, după cum vedeți, înșelate. Ne întoarcem iar de unde am plecat. Problema se pune invers. Niciun guvern nu se poate întări *înăuntru* prin succese câștigate *în afară* de granițe. Ci dimpotrivă. Numai buna sa situație internă îl recomandă succeselor din afară.

Conchidem. Partidul liberal mai are încă de adus un mare serviciu României în momentul de față: să lase cârma altora!

ION BALINT

GAZETA RIMATĂ

Comisiuni...

Guvernul a numit o comisiune, care să studieze restaurarea Arcului de Triumf de la Șosea.

*De multă vreme cam tânjea
Sărmanul Arc dela Șosea,
Dar, în acest final de vară,
Triumful, ci-că, se repară...
În locul putredului zid,
Se va clădi ceva solid.
Guvernul nostru, ni se spune,
A'nsărcinat o comisiune
Ca să ridice Arcul iar,
Din cărămidă și din var.
Azi, fără multă gălăgie,
E gata totul... pe hârtie!*

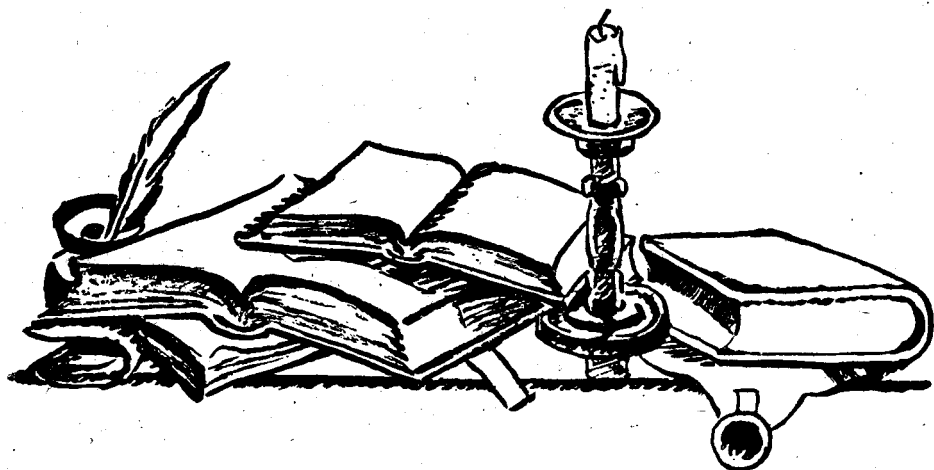
*Subt greaua arșiță de plumb,
Rămaserăm fără porumb,*

Mor oamenii din sat de foame,
Cu ce-o să ne hrănim? Cu poame?
Guvernul, însă, priceput,
Nu știi ce-a dres și ce-a făcut,
Cum stam cu toți ca pe cărbune,
A iscodit o comisiune,
I-a dat diurnă, i-a dat frai,
Doar o găsi ceva mălai.
Dar comisiunea (lumea strigă!)
A pus, mă rog, de mămăligă...

In casa prietenului Schor
E mare tãmbãlãu și zor.
Nu-i Yom Kipur, nu-i zi de Paște,
E madam' Zelig, care naște.
— „Ce facem, pentru Dumnezeu,
„Rașela naște tare greu!“
Guvernul, să vedeți minune,
Trimise'n grabă-o comisiune,
Și biata madam' Zelig Schor
S'a ușurat... foarte ușor,
De unde nu putea să nască...
Comisiunea să trăiască!

IORDACHE SPECIALISTU

— Arhitect și mamoș —

INSEMNĂRI

— Rugăm pe toți abonații revistei, rămași în urmă cu plata abonamentului, să-și aducă aminte că **ȚARA NOASTRĂ** nu se bizuie decât pe spriiunul cititorilor ei.

Moartea lui Mihail G. Cantacuzino. — Un stupid accident de automobil a curmat deunăzi viața lui Mihail Cantacuzino, unul din vlăstarele acelei străvechi familii boeresti, cu rădăcini atât de adânci în istoria țării noastre. Statornic luptător al partidului conservator, lângă steagul căruia a stat până în cele din urmă zile ale fărâmișării lui, Mihail Cantacuzino rămâne una din acele personalități promișătoare ale epocii de dinainte de război, cari, printr-o ciudată înforsătură a împrejurărilor, după implinirea unității naționale s'au văzut nevoite să rămână în umbră, deși prin nici una din faptele lor nu meritaseră această soartă. Mihail Cantacuzino, care fusese de câteva ori ministru al Justiției între anii 1906—1917, abia reușise să cucerească în timpul din urmă un mandat de deputat, într'un partid cu a cărui demagogie electorală nu putea să aibă

nimic comun. Situația sa de om politic se infățișa astfel cu o notă falsă, și absența sa de pe arena bățăliilor parlamentare era o urmare firească a conștaterii în care se găsea. Statornicul conservator se pomenise în tovărășia unor oameni, pe cari nicio dărâmare nu-i intimidă... Cu toată această eclipsare a sa, — sau poate tocmai de aceea, — Mihail Cantacuzino lasă amintirea simpatică și induioșătoare a unei vii inteligențe și a unui caracter integru, prea puțin întrebuițate pentru binele obștesc în epoca noastră de agităată frământare. În cuvântarea, pe care a ținut-o la înmormântarea lui în numele partidului poporului, d. Gr. Filipescu a caracterizat minunat memoria defunctului, spunând între altele următoarele: — „Mihail Cantacuzino a priceput vremurile noi, deși oamenii nu l'au priceput pe dânsul. A îndurat în anii din urmă, toate nedreptățile, cu neclintită resemnare și fără gând de dezerțune, ca nu cumva oamenii pățimași, ne mai având în cine lovi, să-și indrepte răutatea împotriva țării. Conservator de baștină, dar conservator al celor bune, respectând

noile așezăminte ale statului, dar disprețuind demagogia, Mihail Cantacuzino a fost creditorul vieții noastre publice de după război, iar nu ca atâția alții debitorul ei. Nu aștepta nimic dela politică deși politica putea să mai aștepte dela dânsul“.

Astfel, prietenii plâng în Mihail Cantacuzino ceea ce a fost, iar țara ceea ce ar fi putut să fie.

Cuția cu surprize. — Afacerea fraudelor petrolifere dela Dâmbovița ne face impresia unei cuții cu surprize. În fiecare zi aflăm lucruri noi și nebănuite în legătură cu această vastă panamă, de pe urma căreia statul era să piardă câteva miliarde, iar partidul liberal se vede șilit să-și jertfească pe unii dintre cei mai agreați „leaderi“ ai săi. Jumătate din deputații unui județ sunt găzduiți la Văcărești, așteptând cu anemice speranțe ziua, când va fi nevoie să se ceară Camerei ridicarea imunității lor parlamentare. Trei vice-președinți ai Corpurilor legiuitoare sunt, de asemenea, amestecați în acest proces, unde figurează, deocamdată, numai ca apărători. Se pare, însă, că vor fi tot atât de interesați în fața justiției și în calitate de informatori. Firul a început să se desfășoare cu oarecare repeticiune... Până unde va ajunge capătul lui?

Presa independentă dela București, ce e drept, nu e prea loqvace. Multe nu prea aflăm din gura ei. O parte din gazetele de pe strada Sărindar nu se jenează să pledeze de-ade dreptul cauza celor arestați. Severii cenzoari ai moravurilor noastre politice împrăștie în jurul lor un vag parfum de petrol! *Universul*, ziarul d-lui Stelian Popescu, ministrul Justiției, păstrează o discreție firească, așteptând, cum se cuvine, rezultatul cercetărilor judiciare. *Viitorul*, oficiosul guvernului, se mulțumește să publice scurte comunicate, desaproband

solidarizarea unor membrii marcanți ai partidului liberal cu deputații arestați pentru escrocherie. Foile partidului național-țărănist urmăresc activitatea judecătorului de instrucție cu oarecare strângere de inimă, temându-se, parcă, să nu se hazardeze prea mult într-o atitudine indignată.

Singurul ziar, care îndrăznește să spună adevărul întreg, care cere să se facă deplină lumină, și care servește opiniei publice unele neașteptate amănunte, e *Indreptarea*, organul partidului poporului, unde au apărut destăinuri într-adevăr surprinzătoare. Astfel, *Indreptarea* a publicat în original actul prin care inculpatul M. C. Zăgănescu, unul dintre autorii fraudelor petrolifere dela Dâmbovița, recunoaște d-lui Istrati Micescu, vice-președinte al Camerei, o redevență de 1 și jumătate la sută din producția viitoare a terenurilor societății „Eldorado“.

Imprejurările în cari s'a produs acest aranjament sunt cel puțin picante iar unele coincidențe sunt de o incomparabilă elocvență. Invoiala advocătească cu d. Istrati Micescu poartă data de 20 Decembrie 1927. Examinând debaterile Camerei se poate vedea, că deși d. I. Manolescu-Strunga, — al doilea vice-președinte, — ruga adunarea în ședința dela 20 Decembrie 1927, să mai piardă câteva minute pentru a vota câteva proiecte de legi... de minimă importanță (printre cari și tranzația societății „Eldorado“ cu statul), ședința s'a ridicat în mod brusc, și tranzația societății „Eldorado“ s'a votat la 22 Decembrie 1927, adică tocmai cu două zile după ce „petrolistul“ național-țărănist, M. C. Zăgănescu, asțazi locatar al închisoarei dela Văcărești, asigurase d-lui Istrati Micescu, vice-președinte al Camerei, o bună participare la câștigurile afacerii necurate...

S'ar părea, că d. Istrati Micescu nu e singurul membru al biroului Camerei

și unicul fruntaș politic, supărat de afacerea fraudelor petrolifere dela Dâmbovița. Domnul Stelian Popescu are, astfel, motive serioase să se arate îngrijorat de proporțiile, pe cari le-a luat opera d-sale de asanare. Va stăruia înainte pe drumul pe care a apucat? Iată întrebarea, cum ar zice, cuprins de îndoială, Hamlet, principele Danemarcei. Ca și actualul ministru de Justiție, eroul lui Shakespeare luase asupra sa o sarcină răzunătoare, pe care, însă, n'a fost în stare s'o ducă până la capăt. Pentru d. Stelian Popescu, problema s'ar putea pune la un moment dat așa: — „A fi sau a nu mai fi... ministru?” Va prefera, oare, directorul *Universului* să plece, decât să bată în retragere?

Capacul cutiei cu surprize a fost ridicat. Cine va împiedica să i se desțerț tot conținutul?

Obrăznicii inutile. — Reportajele senzaționale ale ziarelor din București sunt pline cu isprăvile banditului de curând evadat din galeriile de sare ale Ocnelor-Mari, Bălan, care cutreeră, fără a putea fi prins, munții Brașovului și ai Făgărașului.

Nu e prima oară, când poliția noastră are de furcă cu un asemenea specimen de tâlhar, șiret și temerar, ale cărui ascunzători seamănă cu niște vișuini de fiară sălbatică. Mai acum câțiva ani, lipovanul Terente a dat de lucru păzitorilor ordinii publice, strecurându-se în lotcă, cu o îndemănare de rechin, printre stuțiturile bălților din Dunăre. Succesorii lui au fost cei doi specialiști ai ținuturilor muntoase, vestiții Munteanu și Tomescu, cari operau de predilectie prin pădurile Muscelului. La rîndul lui, fiorosul Bălan se bucură în vara aceasta de aceeaș tristă celebritate, tâlhărind prin ținuturile de unde se zice că ar fi descălicat, acum cincisute de ani și mai bine, strămoșul

nostru Negru Vodă. Banditul, care s'a dovedit, într'adevăr de o ferocitate puțin obișnuită, chiar printre ucigașii cei mai bestiali, va fi prins, într'o zi, fără îndoială, așa cum au fost prinși, rînd pe rînd, și Tomescu, și Munteanu și Terente. E o chestiune de timp și de întâmplare.

S'au brodat destule comentarii în jurul acestui palpitant subiect al sezonului de vară. Pe mulți cititori de gazetă, cazul lui Bălan îi pasionează mai mult decât procesul optanților maghiari la Societatea Nașionilor. Cei mai numeroși sunt aceia, cari își îndreaptă săgețile lor ironice împotriva poliției, fiindcă n'a reușit încă să dea de urma rățăitorului făcător de rele. Ei nu pot înțelege, cum nu s'au descoperit mai repede ascunzătorile primejdiosului asasin? Sunt nerăbdători. Sunt foarte severi. Iar unii dintre ei, lesne iritabili, nu uită să-și injure țara cu violență și convinșeri: — „Așa ceva numai într'un stat balcanic se poate întâmpla..“

Cei cari vorbesc astfel nu prea au dreptate. Astfel de neplăceri nu se întâmplă numai într'un stat balcanic. Ne aducem aminte, de pildă, de vestita bandă a tâlharilor automobiliști din Paris, cari, în frunte cu un anume Bonnot au ucis și-au prădat câteva luni dearîndul, în mijlocul orașului, ziua nămieza mare, și n'au putut fi exterminați decât după un asediu în toată regula. Să nu mai pomenim despre isprăvile făcătorilor-de-rele împotriva marilor bănci din America, unde sârmanii casieri au cerut să fie înarmați cu mitraliere și gaze asfixiante, pentru a se apăra împotriva unor eventuale atacuri. Gazetele minoritare dela noi, cari ne injură cu atîta voluptate din pricina unor crime ordinare petrecute pe teritoriul României, nu trebuie să uite, că viața și averea cetățenilor nu e mai bine apărată nici în alte părți, fiindcă hoți și ucigași se găsesc pe toate că-

rărite. Chiar pe cheiurile Dunării, la Budapesta...

Concluziile ziarului maghiar *Kelleti Ujsag* au întrecut, însă, orice limită îngăduită a ironiei. Confratele nostru nu se sfiește să scrie astfel: — „Scopul vieții lui Bălan este stăpînire unguirilor și sașilor bogați, cari popoare nu sunt decât un balast minoritar ce primejduește unitatea națională a românilor.“ E greu de deosebit nota glumeață din aceste rânduri. Noj le taxăm drept o brăznicie curată. Cum adică? Criminalul, care a băgat spaima în întreaga populație din sudul Ardealului, e un fel de aliat credincios al unității naționale românești, pe care o servește, și de dragul căreia agenții puterii publice îl cruță cu ordin dela guvern? Sunt anumite epigrame de prost gust, pe cari stomacul nostru nu e dispus să le înghită.

Ultima oră: Bălan a fost prins. Cum rămânem, deci, cu comentariile minoritare.

Construcții efemere. — Guvernul a numit o foarte numeroasă comisiune, alcătuită din personalități cu multă pricepere în chestiuni de artă, pentru a studia modalitățile unei restaurări... definitive a Arcului de Triumf dela Șosea. Trebuie să recunoaștem, că nici o ispravă mai de seamă nu se face în România de astăzi fără ajutorul, uneori onorific, altei bine retribuit, al specialiștilor. Când specialiștii sosesc prea târziu, nu pot să facă alt ceva decât să restaureze. E cazul Arcului de Triumf dela Șosea.

Frumoasele amurguri bucureștene, cu răsfrângerii de aur, de sânge și de rugină aruncă o tristă aureolă de mizerie asupra acestei zidiri părăginită, care ar trebui să amintească intrarea biruitoare a oștilor românești în capitala României întregite. Clădirea Arcului de Triumf a durat șase luni. De vreo cinci ani în-

coace se repară. Când va fi gata, cine poate să profetească? Deocamdată, comisia cu pricina studiază chipul în care s'ar putea drege ce s'a stricat. Operele durabile se... reclădesc încet!

Ceeace s'a zidit până acum a fost, chipurile, numai provizoriu. Lucrările au fost făcute pe repezeală; au avut parte de o mistrie grăbită. Tencuiala nu s'a uscat în liniște. Statuiele au fost turnate din urdă dulce. Ceeace se ridică ziua, se prăbușea noaptea, ca în legenda meșterului Manole... Povestea Arcului de Triumf dela Șosea a ajuns să fie privită drept o fatalitate națională, ca valuta leului sau ca guvernările partidului liberal. Monumentul sortit să înfățișeze, cum am zice *aere perennius*, vitejia ostașilor români, n'a durat nici cât o pereche de bocanci. De șase ani se fărâmițează, zi cu zi, sub privirile indifferente ale autorităților, cari n'au rezolvat încă chinuitoarea problemă: cui îi revine datoria (și onoarea) de a întretine în bună stare maldărul de moloz împrejmuit cu gard de scânduri, căruia i se zice Arc de Triumf?

Acum s'a făcut un serios pas înainte. S'a numit o comisiune. În curând, desigur, vor începe să sosească și blocurile de piatră. Să nădăjduim, că de data aceasta, meșterii nu se vor mai grăbi. Nu-i silește nimeni. Românul, în decursul veacurilor s'a învățat să fie răbdător. Cu toate acestea, conducătorii săi sunt pripiti. Cum se explică această ciudată contradicție? Așteptăm, prin urmare, fără murmur, opera de refacere a ruinelor. Ce Dumnezeu, nu mai respecțăm nicio tradiție? N'ar. trebui. să uităm, că urmele construcțiilor romane se mai păstrează și acum, iar în bisericile de pe vremea lui Ștefan cel Mare se mai închină și astăzi credincioșii...

Teatrul de Vest. — La Oradea s'a întemeiat o societate: *Vestul Românesc*, cu scopul de a susține organizarea unei

trupe permanente de teatru, care să joace în orașele de-a lungul frontierei noastre apusene. Fără prea multă reclamă anticipată, la începutul lunii viitoare, frumosul proiect va lua ființă sub firma, puțin cam compromisă, a *Teatrului de Vest*. Această titulatură cu orientare geografică are înțelesul unei acțiuni de propagandă culturală în cea mai depărtată regiune a României-în-tregite. Orașele, cari se vor bucura de atenția trupei de teatru a societății *Vestul Românesc* sunt următoarele: Oradea, Aradul, Satu-Mare, Careii-Mari, Sighet, Beiuș, Salonta și Baia-Mare. Opt centre, unde limba românească nu se prea aude la fiecare pas. Opt localități, unde populația românească frecventează adesea, în lipsă de altă distracție, reprezentațiile de operetă și de comedie ungurească ale diferiților directori de teatru dela Cluj, Oradea și Arad. Opt orașe, cari vor avea să răspundă de-acum înainte ele înșile, dacă simt într-adevăr nevoia unor manifestații de artă dramatică în românește.

Experiențele de până acum n'au prea dat rezultate îmbucurătoare. Numai cupelele cu aluzii mai mult sau mai puțin decolate ale întreprinzătorului C. Tănase au deșteptat în aceste ținuturi periferice ale cugetului românesc un interes unanim, strângând într'un singur mănunchiu hohotele de râs ale „regăștenilor” aruncați pe-aici de valurile soartei și ale minoritarilor cuceriiți de humorul, nu totdeauna exact tălmăcit în gândul lor, al revistelor dela „Cărăbuș”. Ceilalți nomazi ai Thaliei române au jucat de multe ori cu sala goală...

Ne grăbim să spunem, că vina n'a fost totdeauna a publicului. Am fost noi înși-ne de față la spectacole, cari n'aveau nici în clin nici în mănec cu arta. S'au plimbat pe toată suprafața țării, în ultimii zece ani, mulțumită celor opt sute de mii de morți ai unității noastre naționale, o puzderie de actori de

duzină, cari ne-au făcut, pur și simplu, de râs, ori pe unde au trecut. Vorba poetului: Dela Nistru pân' la Tisa!

Teatrul de Vest a fost plănuit în diferite feluri, de diferite persoane și cu diferite subvenții. Majoritatea ofertanților n'au văzut în realizarea acestui proiect decât o mănoasă afacere. Prin urmare, pretindeau mult și dădeau în schimb prea puțin. Ultima încercare a fost aceea a d-lui Victor Eftimiu, care a căutat să satisfacă cerințele orașelor ardeleni cu ajutorul trupei Teatrului Național din Cluj, adăugându-se *ad hoc* o serie de noi elemente artistice. Încercarea n'a reușit, nu fiindcă Teatrul Național din Cluj n'ar fi în stare să facă ceea ce i s'a cerut, ci mai întâi pentru că mijloacele materiale au lipsit, și pe urmă fiindcă întreaga organizare n'a fost destul de bine pregătită:

N'am vrea, ca societatea *Vestul Românesc* să pătească acelaș lucru. Directorul artistic al *Teatrului de Vest*, astfel cum se înfățișează în noua lui formație, se spune că ar fi găsit în persoana d-lui Aurel P. Bănuț, de ale cărui intenții onorabile și de al cărui gust bun nu ne îndoim. Dar o singură cheazășie personală nu e suficientă. Ni se mai adaugă, că trupa va fi formată jumătate din artiști având oarecare experiență, jumătate din diletanți. Mixtura e periculoasă. Diletanțismul ni se pare justificat numai în cercul restrâns al familiei și al prietenilor. Rudeniile pot să se extazieze în fața prunelor zugrăvite pe pânză de domnișoara casii, și toată buna societate a târgușorului de provincie poate să aplaude doina, pe care o miorlăe nevastadomnului prim-pretor, în scop de binefacere. La diferite ocazii, asemenea exhibiții se iartă. Dar, pentru o întreprindere artistică permanentă, cu pretenții și cu subvenții, insuccesul e de mai înainte asigurat.

Ne declarăm, deci, pentru subvenție, dar contra diletanților.